

Roman Jurkowski

Piotr Stołypin jako marszałek szlachty w guberni kowieńskiej 1889-1902 : nominacje, rangi, ordery i medale

---

Zeszyty Naukowe Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego 28, 226-238

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PIOTR STOŁYPIN JAKO MARSZAŁEK SZLACHTY W GUBERNI KOWIEŃSKIEJ 1889–1902. NOMINACJE, RANGI, ORDERY I MEDALE

PETER STOLYPIN AS MARSHALL OF THE NOBILITY IN THE PROVINCE OF KOVNA FROM 1889 TO 1902. NOMINATIONS, RANKS, ORDERS AND MEDALS

Początki kariery urzędniczej, która, w połączeniu ze zdolnościami osobistymi, doprowadziła Piotra Stołypina do stanowiska premiera Rosji i pozwoliła mu stać się jednym z najwybitniejszych polityków rosyjskich w początku XX wieku – to przede wszystkim 13 lat pracy w Kownie, najpierw na stanowisku kowieńskiego powiatowego marszałka szlachty (1889–1899), a następnie gubernialnego marszałka szlachty (1899–1902)¹.

Gdy 14 lutego 1889 roku Piotr Stołypin, pomocnik naczelnika referatu w Departamencie Rolnictwa i Przemysłu Rolnego w Ministerstwie Dóbr Państwowych, napisał podanie, do Iwana Kachanowa – generała-gubernatora wileńskiego, kowieńskiego i grodzieńskiego, z prośbą o zgodę na objęcie stanowiska kowieńskiego powiatowego marszałka szlachty – miał pełną świadomość, że na wiele lat odsuwa od siebie najprostszą i – jak się wydawało – najszybszą drogę dalszego awansu urzędniczego w stolicy państwa. Bowiem mieszkając i pracując w Petersburgu o wiele łatwiej było przesuwać się w wwyż drabiny urzędniczej, niż czynić to z odległej prowincji, w dodatku w małej, choć położonej nad granicą państwa guberni. Nie znając osobistych motywów, którymi kierował się Piotr Stołypin rezygnując z pracy w Petersburgu, można tylko szukać okoliczności, które mogły stać się czynnikami sprzyjającymi podjęciu takiej decyzji. Od połowy 1884 roku był żonaty z Olgą Neidhardt, a 7 października 1885 roku urodziła się Maria, ich pierwsza córka. Jako pomocnik referenta w Departamencie Rolnictwa Piotr Stołypin zarabiał miesięcznie 64 ruble (rocznie było to 770 rubli – 450 pensja,

---

* dr hab., Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie.

¹ Wcześniej, w latach 1884–1885, pracował w Petersburgu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych, a w latach 1886–1889 w Departamencie Rolnictwa i Przemysłu Rolnego w Ministerstwie Dóbr Państwowych.

250 za stanowisko i 70 dodatków)². Było to niezwykle mało, choć dochodziły do tego bliżej nieokreślone dochody żony i pomoc teściów. W guberni kowieńskiej, w ulubionych Kałnoberżach, gospodarzył dzierżawca, gdyż w tym czasie ojciec z matką przebywali w Moskwie, gdzie generał Arkadiusz Stołypin w latach 1886–1892 był co roku od nowa mianowany czasowym dowódcą Moskiewskiego Okręgu Wojskowego. Starsza siostra Maria (urodzona 23 kwietnia 1861 roku) od 1884 roku mieszkała z mężem – Włodzimierzem Ofrosimowem w jego posiadłości ziemskiej Czuwardino w guberni orłowskiej. Młodszy brat Aleksander od 1888 do 1890 roku służył w wojsku, w Sumskim Pułku Dragonów, i nie wyrażał najmniejszej ochoty na zajmowanie się majątkiem ziemskim, natomiast jego starszy brat nigdy nie ukrywał, że lubi wieś i gospodarowanie. Piotr Stołypin interesował się rolnictwem nie tylko dlatego, że przez trzy lata w Departamencie Rolnictwa zajmował się systematyzowaniem literatury rolniczej³, ale także dlatego, że jako głowa rodziny miał obowiązek zajmować się majątkami należącymi do jego żony, a także w przyszłości pozostałymi ziemiami rodowymi⁴. Elementy te z pewnością wpłynęły na decyzję o przeniesieniu się do odległej guberni kowieńskiej.

Nie obyło się to bez protekcji i pomocy ojca. 2 stycznia 1889 roku generał adiutant Arkadiusz Stołypin wysłał z Moskwy telegram do Iwana Kachanowa – wileńskiego, kowieńskiego i grodzieńskiego generała-gubernatora: „Słyszałem, że wakuje stanowisko powiatowego kowieńskiego marszałka szlachty. Mój syn, kamerjunkier Piotr Stołypin żonaty z córką honorowego opiekuna Neidtharda, któremu daję swoją posiadłość w powiecie kowieńskim – kandydat przyrodniczego fakultetu, urzędnik Ministerstwa Dóbr Państwowych, chciałby mieć zaszczyt służyć pod Pańskim kierownictwem i mieć możliwość rozwijania się. Proszę nie odmawiać mi udzielenia odpowiedzi, po której napiszę szczegółowo”⁵. Odpowiedź musiała być przychylna, gdyż 14 lutego 1899 roku Piotr Stołypin napisał zwięzły raport do Eugeniusza Kurowskiego, gubernatora kowieńskiego, w którym podawał podstawowe dane ze swojej biografii urzędniczej: „ukończyłem w 1885 roku studia w Uniwersytecie Petersburskim z tytułem kandydata nauk przyrodniczych i wstąpiłem na służbę do Ministerstwa Dóbr Państwowych...”⁶. Dalsza korespondencja między urzędami przebiegała już bez udziału najbardziej zainteresowanego, choć należy zauważyć, iż generał-gubernator Iwan Kachanow regularnie informował generała Arkadiusza Stołypina o przebiegu sprawy. Już tydzień po liście-raporcie

² Б. Г. Федоров, *Петр Столыпин: „Я верю в Россию”. Биография П. А. Столыпина*, t. 1., С. Петербург 2002, с. 104.

³ Efektem jego pracy było wydanie w 1877 r. przewodnika po książkach, wydawnictwach ciągłych i artykułach dotyczących problematyki rolniczej za 1886 r. (*Указатель книг, журналов и газетных статей по сельскому хозяйству за 1886 год, в: 1886 год в сельскохозяйственном отношении по отчетах полученным от хозяев*, С. Петербург 1887).

⁴ Szczegółowo pisze o tym Borys Fiedorow, op. cit., t. 1, s. 61–63, oraz Приложение 4, op. cit., t. 2, s. 204–209.

⁵ Lietuvos Valstybės Istorijos Archyvas, Vilnius (dalej: LVIA), Ф. 378 (Канцелярия виленского, гродненского и ковненского генерал-губернатора), о/о (общий отдел), 1889, д. 59, л. 1 (*О назначении на должность Ковенского уездного предводителя дворянства и председателя съезда мировых посредников, камер-юнкера Двора Е. И. В. Петра Аркадьевича Столыпина*).

⁶ Ibidem, k. 2.

Piotra Stołypina do gubernatora kowieńskiego, pisał do ojca tego pierwszego: „chętnie przyjmę Pańskiego syna na stanowisko marszałka szlachty, ale najpierw muszę zapytać Ministerstwo Dóbr Państwowych czy nie ma jakichś sprzeciwów wobec tej nominacji”⁷. Ojciec Piotra Stołypina odpowiedział 27 lutego, czyli po pięciu dniach: „Dziękując za honor, który Pan uczynił mojemu synowi wybraniem go na stanowisko marszałka szlachty, mam nadzieję, że wychowany w rosyjskich zasadach i pod Pańskim kierownictwem, zasłuży on na zaufanie Waszej Dostojności”⁸. Dyrektor Departamentu Rolnictwa i Przemysłu Rolnego D. Malutin, nie znalazł żadnych okoliczności przeciwnych przejściu Piotra Stołypina do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych o czym poinformował generała-gubernatora w liście z 14 marca 1889 roku⁹. Natomiast minister dóbr państwowych Michał Ostrowski, w liście do Iwana Kachanowa z 11 marca 1889 roku, zgadzając się na odejście Piotra Stołypina do Kowna, uwzględniając prośbę tego ostatniego, pytał generała-gubernatora, czy byłaby możliwość aby Piotr Stołypin, będąc marszałkiem szlachty, w dalszym ciągu był „zaliczony do etatów” Ministerstwa Dóbr Państwowych¹⁰. Jak można się domyślić Piotrowi Stołypinowi chodziło o pieniądze, gdyż w świetle prawa rosyjskiego funkcje marszałków były bezpłatnymi, honorowymi, a to oznaczało, że utrzymanie rodziny zależałoby tylko od dochodów z Kałnoberży, ale jednocześnie, w przypadku zgody generała-gubernatora, czyniło przeniesienie do Kowna bardzo iluzorycznym, gdyż musiałby on albo nadal pracować w Petersburgu, lub w najlepszym razie w oddziale kowieńskim Ministerstwa Dóbr Państwowych. Iwan Kachanow nie wyraził zgody na takie rozwiązanie, z prostej przyczyny – zabraniało mu tego rozporządzenie Senatu z 30 maja 1888 roku¹¹. I tak odpisał 20 marca 1889 roku ministrowi Michałowi Ostrowskiemu: „prośba ta nie może być spełniona, gdyż prawo z 30 maja 1888 roku nakłada na powiatowych marszałków szlachty także obowiązki przewodniczących miejscowych zjazdów pośredników włościańskich”¹². A te stanowiska były płatne. W praktyce oznaczało to, że honorowe stanowiska powiatowych marszałków szlachty, i tak po powstaniu styczniowym mianowanych a nie wybieranych, poprzez prawne połączenie z funkcją przewodniczącego zjazdu pośredników włościańskich, stawały się stanowiskiem etatowym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Środki na pensje dla przewodniczących zjazdów pośredników włościańskich uzyskiwane były z gubernialnych podatków ziemskich. Piotr Stołypin, z racji pełnienia tej funkcji, otrzymywał w latach 1889–1899 około 2500

⁷ Ibidem, k. 4. Odręczny brudnopis listu Iwana Kachanowa do Arkadiusza Stołypina z 22 lutego 1889 r.; ibidem, list do Ministerstwa Dóbr Państwowych w tej sprawie, z tą samą datą (k. 3).

⁸ Ibidem, k. 7.

⁹ Ibidem, k. 8.

¹⁰ Ibidem, k. 10.

¹¹ Ta Najwyżej zatwierdzona 30 maja 1888 r. opinia Senatu Rządzącego mówiła o trzech kwestiach: 1) wprowadzała w guberniach kowieńskiej, wileńskiej i grodzieńskiej oddzielne dla każdego powiatu zjazdy pośredników włościańskich (мировые посредники); 2) przewodniczącymi tych zjazdów miano wano powiatowych marszałków szlachty (§ 1); 3) określono zasady wynagrodzenia przewodniczących zjazdów pośredników włościańskich (§ 4), (Полное Собрание Законов Российской Империи (dalej: ПСЗ), Собрание 3, t. VIII (1888), № 5281.

¹² LVIA, Ф. 378, о/о, 1889, д. 59, л. 12.

rubli rocznie¹³. W 1895 roku było to dokładnie 2496 rubli, czyli 208 rubli miesięcznie¹⁴. Można przypuścić, że zarówno generał Arkadiusz Stołypin jak i jego syn nie znali przepisów z 30 maja 1888 roku, stąd obawa Piotra Stołypina o środki do życia i wynikająca z niej prośba do ministra Dóbr Państwowych o pozostawienie go na etacie w tym ministerstwie. Jak się okazało, obawy te były bezpodstawne, a w dodatku nowa pensja była trzy razy wyższa niż ta otrzymywana w Petersburgu.

Generał-gubernator Iwan Kachanow do końca wszystkich formalności urzędowych nadal informował generała Arkadiusza Stołypina o przebiegu całej sprawy. 20 marca 1889 roku, czyli dwa dni po wydaniu oficjalnego zarządzenia o mianowaniu Piotra Stołypina kowieńskim powiatowym marszałkiem szlachty i przewodniczącym zjazdu pośredników włościańskich z powiatu kowieńskiego, napisał o tym do jego ojca, przytaczając niemal dokładnie tekst swojego zarządzenia¹⁵. Skrócony tekst tego zarządzenia zamieścili w części oficjalnej „Ковенские Губернские Ведомости” i była to jedyna wzmianka o Piotrze Stołypinie w prasowym gubernialnym organie urzędowym w 1889 roku¹⁶.

Należy zaznaczyć, że objęcie przez Piotra Stołypina stanowiska powiatowego marszałka szlachty związane było także z długofalowymi działaniami Iwana Kachanowa zmierzającymi do zupełnego wyrugowania polskich ziemian ze stanowisk marszałków szlachty¹⁷. Nie wyrażając zgody na mianowanie Polaków na te stanowiska jednocześnie chciał pozbyć się wszystkich Polaków jeszcze pełniących funkcje powiatowych marszałków¹⁸. Już w swoim pierwszym (po objęciu

¹³ Borys Fiedorow podaje, że było to 205 rubli miesięcznie, co dawało 2460 rubli rocznie. Autor ten prawdopodobnie nie znał przepisów z 30 maja 1888 r., gdyż pisze, iż suma ta stanowiła wynagrodzenie powiatowego marszałka szlachty (Б. Г. Федоров, *op. cit.*, t. 1, s. 104). W tym miejscu pragnę podziękować Pani Profesor Tamarze Bairašauskait – za zwrócenie mi uwagi na problem wynagrodzenia marszałków szlachty po 1863 r. i słuszne stwierdzenie, że jako tacy nie otrzymywali wynagrodzenia, a ich pensje związane były ze stanowiskami przewodniczących zjazdów pośredników włościańskich, co ostatecznie potwierdziły cytowane powyżej materiały z LVIA.

¹⁴ Pokazuje to „Счетная книга П. А. Столыпина для записи личных расходов”, znajdująca się w archiwum w Saratowie, której fragment (za styczeń–marzec 1895 r.) zamieszczono w Internecie w formie fotografii (straty:stolypin.com.ua) (dostęp: 13.01.2014).

¹⁵ LVIA, Ф. 378, о/о, 1889, д. 59, л. 11 (List z 20 marca 1889 r.); Drukowany tekst: *Приказа Виленского, ковенского и гродненского генерал-губернатора от 18 III 1889 г.*, № 4 (л. 14).

¹⁶ „Ковенские Губернские Ведомости” (dalej: КГВ) 29 III 1889, № 24.

¹⁷ Pisze o tym szczegółowo Tamara Bairašauskait, opierając się na nieznanym materiale archiwalnym: Т. Байрашаускайте, *Институт предводителей дворянства в Западных губерниях Российской империи во второй половине XIX в. – начале XX в. (Виленская и Ковенская губерния)*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne”, nr 41 (w druku).

¹⁸ Symptomatyczny jest tutaj los Stanisława Kazimierza Kossakowskiego, którego kandydaturę w 1885 r. na marszałka powiatu wilkomirskiego czynnie popierał hr. Mikołaj Zubow, kowieński marszałek gubernialny. Mimo że Iwan Kachanow, jak sam powiedział do Mikołaja Zubowa: „nic przeciwko hrabiemu Kossakowskiemu nie mam”, to i tak marszałkiem został Dmitrij Poźniak. Interwenującemu w tej sprawie, w 1886 r., Mikołajowi Zubowowi, generał-gubernator Iwan Kachanow powtórzył, „że nic niema przeciw hrabiemu Kossakowskiemu, ale nie może pozwolić, aby za jego kadencji tak ważny urząd pełnił Polak” (S. K. Kossakowski, *Wspomnienia z przeszłości spisane dla dzieci i wnuków*, t. 2, s. 63, 627 – rękopis w posiadaniu rodziny, cyt. za: M. Klempert, *Między Warszawą a Petersburgiem. Kariery członków rodziny Kossakowskich w XIX wieku*, w: *Litwa i jej sąsiedzi w relacjach wzajemnych XVIII –XIX w.*, pod red. I. Janickiej i A. Kołodziejczyk, Olsztyn–Gdańsk 2013, s. 148).

stanowiska) raporcie dla Aleksandra II o stanie guberni wileńskiej, kowieńskiej i grodzieńskiej z 1885 roku pisał, że w odniesieniu do polskich ziemian należy „przekreślić kokietowanie pojednaniem”, gdyż „fałszywe miłosierdzie wywarło zgubny wpływ na kraj”¹⁹. Podstawy prawne do zwolnień znalazł w rozporządzeniach Michała Murawiewa z 1865 roku, których nigdy formalnie nie odwołano. W akcji tej, obok zarządzenia Senatu z 30 maja 1888 roku, wykorzystywał także uchwałę Komitetu Ministrów z 1887 roku zezwalającą guberniach zachodnich, w szczególnych przypadkach, na mianowanie marszałków szlachty także spośród ziemian nie posiadających majątków ziemskich w tychże guberniach. Tych ostatnich należało zabezpieczyć finansowo, co czyniło właśnie zarządzenie Senatu z 30 maja 1888 roku i z czego skorzystał Piotr Stołypin. W rezultacie tych działań, po 1888 roku, w guberni kowieńskiej usunięto wszystkich Polaków ze stanowisk marszałków powiatowych²⁰, a w innych guberniach znacząco zmniejszono ich liczbę, zaś ci, którzy pozostali, często należeli do historycznie polsko-litewskich rodzin, ale wówczas już mocno zrussyfikowanych i prawosławnych²¹. Według Aleksandra Meysztowicza, w guberni kowieńskiej „najdłużej przetrwał Stanisław Puśłowski, który się do dymisji nie chciał podać, ale dostał ją bez własnego podania”²². Tę informację Aleksandra Meysztowicza potwierdza zarządzenie generała-gubernatora wileńskiego, kowieńskiego i grodzieńskiego Iwana Kachanowa z 18 marca 1889 roku, informujące o rozdzieleniu wilkomirsko-kowieńskiego zjazdu pośredników włościańskich na dwa odrębne: wilkomirskiego pod przewodnictwem marszałka powiatowego Dmitrija Poźniaka i kowieńskiego pod przewodnictwem marszałka powiatowego Piotra Stołyпина. W „następstwie tego rozdzielenia kowieńsko-wilkomirskiego zjazdu pośredników włościańskich emerytowany rotmistrz sztabowy Puśłowski zostaje zwolniony z zajmowanego stanowiska”²³.

Wysiłki Iwana Kachanowa, mające na celu usuwanie Polaków ze stanowisk marszałków szlachty, wzmocnione postanowieniem Rady Państwa z 30 maja 1888 roku doprowadziły, jak pisze Tamara Bairašauskait, do tego, że „W końcu lat 90. powiatowy marszałek szlachty w guberniach zachodnich przekształcił się w biurokratę, został odpowiednikiem urzędnika pozostającego w służbie państwa.

¹⁹ Российский Государственный Исторический Архив, Санкт Петербург (dalej: РГИА), Ф. 1282 (Канцелярия министра внутренних дел), оп. 2, д. 488, л. 180 б.

²⁰ Aleksander Meysztowicz pisze w jednym miejscu swoich wspomnień, że „Kachanow spowodował dymisję Polaków ze stanowisk marszałków szlachty”, a kilka zdań dalej, że „Marszałkowie polscy zostali zmuszeni podać się do dymisji”, ale niestety nie podaje, w jaki sposób Iwan Kachanow spowodował te dymisje, ani w jaki sposób zmuszono ich do dymisji (Biblioteka Zakładu Narodowego Ossolińskich we Wrocławiu. Oddział Rękopisów, A. Meysztowicz, *Kowieńskie Towarzystwo Rolnicze w latach 1900–1904*, sygn. 15555. k. 16).

²¹ Przykładem może być Jan Ursyn Niemcewicz – grodzieński gubernialny marszałek szlachty w latach 1878–1901, Ignacy Chrapowicki – witebski gubernialny marszałek szlachty w latach 1880–1893, Szymon Krasowski – wileński marszałek gubernialny w latach 1909–1917. Wśród marszałków gubernialnych pozostał katolikiem i nie odżegnywał się od polskości hr. Adam Plater – wileński marszałek w latach 1878–1908.

²² A. Meysztowicz, *Kowieńskie Towarzystwo Rolnicze...* k. 16.

²³ LVIA, Ф. 378, о/о, 1889, д. 59, л. 14 (Drukowany tekst *Приказа Виленского, ковенского и гродненского генерал-губернатора от 18 III 1889 г., № 4*).

Dlatego w generał-gubernatorstwie wileńskim nie występował niedostatek osób zamierzających uzyskać stanowisko marszałka powiatowego i jednocześnie przewodniczącego zjazdu pośredników włościańskich²⁴. Zdaniem tej wybitnej badaczki dziejów Litwy w XIX wieku: „podań z prośbami o mianowanie na wakujące stanowiska marszałków zebrano się tak wiele, że kancelaria generała-gubernatora była zmuszona sporządzić wykazy kandydatów [...] których w końcu lat 90. w guberni wileńskiej, kowieńskiej i grodzieńskiej było 40”²⁵. W świetle tych ustaleń należy inaczej spojrzeć na rolę generała Arkadiusza Stołypina w uzyskaniu stanowiska kowieńskiego powiatowego marszałka szlachty przez jego syna. W warunkach dużej konkurencji ze strony innych kandydatów, jego protekcja okazała się niezwykle ważną i bardzo skuteczną, gdyż należy wątpić, że w innych przypadkach generał-gubernator osobiście opisywał ojcom innych kandydatów swoje zabiegi nad sfinalizowaniem nominacji ich synów. A tak właśnie czynił Iwan Kachanow w stosunku do generała Arkadiusza Stołypina.

Gdy 10 lat później, 24 kwietnia 1899 roku, Piotra Stołypina mianowano kowieńskim gubernialnym marszałkiem szlachty, odbyło się to już bez żadnych starań ze strony samego zainteresowanego jak i żyjącego jeszcze ojca (zmarł 17 listopada 1899 roku). Z inicjatywą wystąpił generał-gubernator wileński, kowieński i grodzieński Witalis Trocki, szukający kandydata na to stanowisko po śmierci dotychczasowego marszałka hr. Mikołaja Zubowa. W liście do ministra spraw wewnętrznych Iwana Goremykina z 23 marca 1899 roku pisał: „Wyrażając troskę o obsadzenie stanowiska kowieńskiego gubernialnego marszałka szlachty, które pozostaje wakujące od czasu śmierci hrabiego Zubowa, w dniu 12 grudnia 1898 roku, zatrzymałem swój wybór na pozostającym w godności kamergera Dworu Jego Wysokości, nadwornym radcy Stołypinie obecnie kowieńskim powiatowym marszałku szlachty”²⁶. Dalej tak uzasadniał wybór Piotra Stołypina: „Stołypin zajmował stanowisko powiatowego marszałka szlachty w powiecie kowieńskim od 1889 roku i wielokrotnie wykonując obowiązki marszałka gubernialnego zdołał w tym okresie dobrze zapoznać się ze wszystkimi powinnościami związanymi z tym stanowiskiem. Na stanowiskach gubernialnych marszałków szlachty w Kraju Północno-Zachodnim wymagane jest posiadanie ludzi rosyjskich z twardymi i wyraźnie określonymi poglądami politycznymi i aktywnych [...] Proszę o wyjednanie Najwyższego zezwolenia na mianowanie go kowieńskim gubernialnym marszałkiem szlachty”²⁷. Związyli i konkretny list generała-gubernatora Witalisa Trockiego do ministra spraw wewnętrznych zawiera jeszcze jedną, ważną informację. Pisz on w dalszej części: „Przy tym czuję się w obowiązku dodać, że w razie zaakceptowania

²⁴ Т. Байрашаускайте, *Институт предводителей дворянства...*

²⁵ Ibidem.

²⁶ РГИА, Ф. 1283 (Канцелярия министра внутренних дел по делам дворянства), оп. 1 (Департамент Общих Дел), Первое делопроизводство, 1899 г., д. 34, л. 1 (*О назначении Ковенского уездного предводителя дворянства, камергера Высочайшего Двора, надворного советника Столыпина Петра Аркадьевича Ковенским губернским предводителем дворянства*). Informacje o tej jednostce archiwalnej i obszerne z niej wypisy otrzymałem od Pani Profesor Tamary Bairašauskaitė, za co składam jej serdeczne podziękowania.

²⁷ Ibidem, k. 1, 6.

niniejszej prośby, pan Stołypin zostanie pozbawiony wynagrodzenia należnego mu jako przewodniczącemu zjazdu pośredników włościańskich i ta okoliczność, przy ograniczonych prywatnych środkach pana Stołyпина ma dla niego bardzo istotne znaczenie. Uważam za w pełni sprawiedliwe prosić o wstawiennictwo waszą ekscelencję – aby wyznaczyć jemu jak i innym gubernialnym marszałkom szlachty z niektórych guberni Kraju Północno-Zachodniego, odpowiednie wynagrodzenie”²⁸. Minister Iwan Goremykin zaakceptował prośbę generała Witalisa Trockiego. Odpowiednie dokumenty powędrowały do Ministerstwa Finansów, a potem do monarchy, który 8 kwietnia 1899 roku zezwolił na objęcie przez Piotra Stołyпина stanowiska marszałka gubernialnego w Kownie i zaakceptował kwotę 4000 rubli rocznie jako pensję marszałka²⁹. Pozostałe formalności związane z objęciem urzędu to utworzenie nowego etatu dla marszałka gubernialnego w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych (oznaczało to, że hrabia Mikołaj Zubow, wprawdzie jeden z najbogatszych arystokratów w guberni kowieńskiej, przez 20 lat pełnił funkcje marszałka gubernialnego bez żadnego wynagrodzenia)³⁰, podanie Piotra Stołyпина, z krótką informacją o przebiegu kariery urzędniczej³¹, oraz nominacja na marszałka gubernialnego z datą 24 kwietnia 1899 roku³². Co ciekawe, tej nominacji, przecież o wiele ważniejszej niż ta z 1889 roku, nie ogłoszono w oficjalnym organie prasowym gubernatora kowieńskiego. Jednozdaniowa wzmianka o mianowaniu Piotra Stołyпина na stanowisko marszałka gubernialnego znalazła się tylko w „Kronice” umieszczonej w „Прибавлении к Ковенским Губернским Ведомостям”, czyli tzw. nieoficjalnej części tej gazety³³. Natomiast obowiązku tego nie zaniedbał petersburski „Kraj”, który 30 kwietnia 1899 roku, w rubryce „Wiadomości bieżące”, napisał: „Powiatowy marszałek szlachty w guberni kowieńskiej w godności szambelana Dworu Najwyższego, Stołypin mianowany został gubernialnym, kowieńskim marszałkiem szlachty”³⁴.

Trzydzieści lat życia i pracy w guberni kowieńskiej to także okres awansów w urzędniczej tabeli rang, otrzymywanie medali i odznaczeń. Od 21 kwietnia 1886 roku Piotr Stołypin posiadał dziesiątą rangę urzędniczą sekretarza kolegijskiego (ze starszeństwem od 7 października 1885 roku), a od 1 stycznia 1888 roku honorowy tytuł dworski kamerjunkra³⁵, który w tym czasie posiadało kilkaset osób

²⁸ Ibidem, k. 2.

²⁹ Ibidem, k. 7 (*Всеподданнейший доклад министра внутренних дел*).

³⁰ Ibidem, k. 8 (*Проект статьи для включения и Высочайший приказ по МВД*).

³¹ Ibidem, k. 9 (*Справка ковенского уездного предводителя дворянства*).

³² Ibidem, k. 10 (*Приказ министра внутренних дел по ведомству МВД от 24 IV 1899 г. о назначении П. А. Столыпина ковенским губернским предводителем дворянства*). Należy odnotować, że w cennym wydawnictwie informacyjnym *П. А. Столыпин, Биохроника*, Москва 2006, s. 19, data mianowania na gubernialnego marszałka szlachty błędnie umieszczono w 1898 r.

³³ *Хроника*, Прибавление к „Ковенским Губернским Ведомостям” (dalej: П к КГВ) 5 V 1899, № 30.

³⁴ „Kraj” 30 IV (12 V) 1899, nr 18.

³⁵ П. А. Столыпин, *Биохроника...*, s. 14. Dane dotyczące kariery urzędniczej Piotra Stołyпина zawarte w „Kronice biograficznej” oparte są na tzw. *Формулярном списке од службе...*, czyli dokumencie przedstawiającym cały przebieg kariery urzędniczej czy wojskowej danego urzędnika lub wojskowego. Zawarte są tam dane o majątku, rodzinie, kolejnych awansach, rangach, orderach, nagrodach, urlopach itd. Dokument ten w kolejnych kopiach przesyłany był do każdego nowe-

w Rosji³⁶. Ten ostatni tytuł od 1850 roku nadawany był osobom posiadającym cywilne rangi od VIII do V, a więc o jego nadaniu skromnemu pomocnikowi naczelnika referatu w ministerstwie musiały zdecydować jeszcze inne względy. Borys Fiedorow, autor chyba najlepszej biografii Piotra Stołypina, niestety pozbawionej aparatu naukowego, sugeruje, że stało się to dzięki „politycznym wpływom jego ojca”³⁷. I nie ma powodu, aby w to wątpić, zwłaszcza dlatego, że X rangę Piotr Stołypin posiadał aż do 6 czerwca 1890 roku, co nie było rzeczą normalną, gdyż zgodnie z prawem powinien ją otrzymać po 7 października 1888 roku, czyli po trzech latach pracy w Departamencie Rolnictwa. Już w drugim roku pracy Piotra Stołypina w guberni kowieńskiej wywołało to korespondencję wicegubernatora kowieńskiego Mikołaja Klingenberga z Departamentem Rolnictwa, w której na pytanie, czy były jakieś przeciwwskazania w terminowym nadaniu IX rangi ówczesnemu urzędnikowi ministerstwa, uzyskano odpowiedź, że „odszedł on z ministerstwa, ale nie ma żadnych innych sprzeciwów w nadaniu mu tej rangi”³⁸. Zaniedbanie urzędników Departamentu Rolnictwa szybko odrobiono w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych – 6 czerwca 1890 roku otrzymał IX rangę radcy tytularnego³⁹, a niemal rok później, VIII rangę asesora kolegiального (2 lipca 1891 roku)⁴⁰. Skrócenie do roku standardowego czasu wynoszącego zwyczajowo trzy lata stało się możliwe dlatego, że ta ostatnia ranga została nadana jako „wyróżnienie za zasługi” na służbie⁴¹. Kolejną VII rangę nadwornego radcy otrzymał 15 marca 1895 roku, zgodnie z zasadami wysługi lat, a rok później 14 maja 1896 roku zyskał wyższy tytuł dworski kamergera (szambelana), co podobnie jak w przypadku tytułu kamerjunkra można uznać ze duży awans w otrzymywaniu dworskich tytułów honorowych⁴². Tytuł ten od 1850 roku zwyczajowo nadawano osobom posiadającym IV lub III rangę cywilną, podczas gdy Piotr Stołypin był wówczas urzędnikiem z VII rangą. W końcu drugiej połowy XIX wieku, już tylko mała część z osób posiadających tytuł kamerjunkra lub kamergera (szambelana) wykonywała jakiegokolwiek obowiązki przy dworze. W praktyce była to nagroda dająca prawo bycia przyjmowanym na dworze i uczestniczenia w ceremoniach

---

go miejsca zatrudnienia danego urzędnika. Stąd kopie dotyczące Piotra Stołypina znajdują się w Grodnie, Saratowie czy Petersburgu.

³⁶ Liczbę 600 osób z tym tytułem przytacza Borys Fiedorow (op. cit., t. 1, s. 108). Według obliczeń Leonida Szepieliewa, najwybitniejszego znawcy świata urzędniczego carskiej Rosji, w 1881 r. ogólna liczba kamergerów (szambelanów) i kamerjunkturów wynosiła 536, a w 1914 r. 771 osób (L. E. Шепелёв, *Чиновный мир России, XVIII – начало XX в.*, С. Петербург 2001, с. 408).

³⁷ Б. Г. Федоров, op. cit., t. 1, s. 108.

³⁸ Ibidem, s. 110.

³⁹ Informowały o tym także „Ковенские Губернские Ведомости” w części oficjalnej podając, w rubryce „Производство в чин”, że „Указом Департамента Герольдии Сенату Рządzącego z dnia 6 czerwca 1890 r., nr 143, kowieński powiatowy marszałek szlachty i przewodniczący zjazdu pośredników włościańskich, kamerjunktur Dworu Jego Wysokości, sekretarz kolegialny Piotr Stołypin otrzymał za wysługę lat rangę radcy tytularnego, ze starszeństwem od 7 października 1888 roku” (20 VI 1890, № 43).

⁴⁰ РГИА, Ф. 1162 (*Государственная канцелярия*), оп. 6, д. 511, л. 61 (*Формулярный список об службе статс-секретаря, камергера Петра Аркадьевича Столыпина*).

⁴¹ П. А. Столыпин, *Биохроника...*, с. 15.

⁴² РГИА, Ф. 1162, оп. 6, д. 511, л. 62 (*Формулярный список об службе...*).

dworskich. Zazwyczaj nadawano te tytuły marszałkom szlachty, ale tylko na czas pełnienia przez nich tych funkcji i odbierano je gdy przechodzili na emeryturę, ale nie było to regułą – stosowano częste wyjątki dla osób uznanych za szczególnie zasłużone. W przypadku osób pozostających na stanowiskach lub awansowanych – dodawano wtedy jeszcze jeden zapis do zwyczajowej formuły mianowania: „z pozostawieniem tytułu dworskiego”.

W okresie kowieńsko-grodzieńskim Piotr Stołypin otrzymał jeszcze dwie rangi urzędnicze: 17 kwietnia 1898 roku „za wysługę lat” został radcą kolegiąlnym (VI ranga)⁴³, a 6 grudnia 1901 roku „za zasługi” otrzymał V rangę radcy państwowego⁴⁴. W ciągu 11 lat przesunął się w tabeli rang z X do V, tylko dwukrotnie (przy randze VIII i V) podnoszono mu status za „zasługi”, pozostałe awanse związane były z pełnionym stanowiskiem i przychodziły zgodnie z upływem czasu określonym w tabeli.

Obok awansów w hierarchii urzędniczej Piotr Stołypin otrzymywał też ordery i medale. W okresie pracy w Ministerstwie Dóbr Państwowych, czyli w latach 1885–1889 był nagrodzony medalem „Za uwłaszczenie byłych chłopów państwowych”, który cenił sobie szczególnie. Opisała to Maria Bock: „Na moje pytanie co to za medal, tata powiedział – to nagroda, z której najwięcej jestem dumny. Jestem bardzo szczęśliwy, że udało mi się brać udział w pracach jednej z ostatnich komisji pracującej nad likwidacją poddaństwa chłopów i tym samym wnieść swój wkład do jednego z największych i najbardziej dobroczynnych aktów w naszej historii”⁴⁵. W interesującym nas okresie nagrodzono go dwoma orderami i trzema medalami. Wśród tych ostatnich, 26 lutego 1896 roku otrzymał srebrny medal na pamiątkę panowania cesarza Aleksandra II. W tym samym roku, 14 maja, nadano mu srebrny medal na pamiątkę Świętej Koronacji Cesarza Mikołaja II⁴⁶. Kilka miesięcy później, 30 marca 1897 roku, otrzymał „ciemnobrązowy medal za pracę przy I powszechnym spisie ludności państwa 1897 roku”⁴⁷. Wśród orderów, pierwszym był order św. Anny 3 klasy, który nadano mu 30 sierpnia 1894 roku. W hierarchii orderów Imperium Rosyjskiego był on przedostatni (najniższy był order św. Stanisława 3 klasy) i nadawano go osobom posiadającym co najmniej XII rangę sekretarza gubernialnego⁴⁸. Następnym był order św. Anny 2 klasy, nadany łącznie z tytułem kamergera (szambelana) i medalem za Świętą Koronację Cesarza Mikołaja II⁴⁹. Order ten nadawany był osobom posiadającym co najmniej VII rangę (nadwornego radcy), a Piotr Stołypin spełniał ten wymóg od marca 1895

⁴³ Informował o tej nowej randze organ prasowy gubernatora kowieńskiego, dodając, że „starszeństwo” przy tej randze liczone jest od 7 października 1898 r. (КГВ 8 V 1899, № 31).

⁴⁴ РГИА, Ф. 1162, оп. 6, д. 511, л. 62 (*Формулярный список об службе...*). Ranga ta obowiązywała od 7 października 1901 r. (КГВ 12 XII 1901, № 90, Отдел местной).

⁴⁵ М. Бок, *Воспоминания о моем отце П. А. Столыпине*, w: *Российские судьбы. Жизнеописания, факты и гипотезы, портреты и документы в 30 книгах*. Издатель К. В. Крепов, Москва 1998 с. 38. Wasyl Janin, historyk z Samary, podając tę informację odnosi się do artykułu w „Московских Ведомостях”, 7 IX 1911 г. (В. Г. Янин, *Столыпин: восхождение к власти (Петербургский и Ковенский периоды)*, Самара 2002, с. 23).

⁴⁶ РГИА, Ф. 1162, оп. 6, д. 511, л. 61 (*Формулярный список об службе...*).

⁴⁷ Ibidem, k. 62.

⁴⁸ Ibidem, k. 61.

⁴⁹ Ibidem, k. 62.

roku. Z tym orderem wiązała się interesująca historia rzucająca światło na stosunek Piotra Stołypina do tego rodzaju nagród jak i pośrednio informująca o stanie finansów powiatowego marszałka szlachty. Otóż, z niewątpliwym zaszczytem jakim było wyróżnienie w postaci orderu nadanego przez cesarza, wiązała się mniej miła okoliczność, jaką była konieczność zapłacenia Skarbowi Państwa za otrzymany order. 31 grudnia 1896 roku Piotr Orzewski generał-gubernator wileński, kowieński i grodzieński poinformował pisemnie gubernatora kowieńskiego Sergiusza Suchodolskiego, iż 14 maja 1896 roku Piotr Stołypin „otrzymał order św. Anny 2 klasy i powinien za niego zapłacić 35 rubli”⁵⁰. Gubernator kowieński napisał w tej sprawie do Piotra Stołypina 17 stycznia 1897 roku, podając mu dwa sposoby uiszczenia wymaganej kwoty: „poprzez bezpośrednią wpłatę do Kapituły Orderu, lub za pomocą Skarbu Państwa poprzez wpłatę w kowieńskiej Izbie Skarbowej”⁵¹. Dopiero 25 września 1897 roku urząd gubernatora wystosował kolejny list do Piotra Stołypina z prośbą, aby udzielił odpowiedzi na list z 17 stycznia i podał, czy i kiedy wpłacił podaną kwotę, na co marszałek szlachty odpowiedział listem z 30 września 1897 roku, informując, że pieniądze wpłacił do kowieńskiej Izby Skarbowej w pięciu ratach po 7 rubli, zawsze 20 dnia każdego miesiąca: maja, czerwca, lipca, sierpnia i września⁵². Zaznaczył w liście, że prosił urzędników Izby Skarbowej, aby po przesłaniu pieniędzy do Kapituły Orderu św. Anny, odesłali jemu dowody wpłat, a wtedy on przekaże je do urzędu gubernatora. Trwało to do 30 grudnia 1897 roku, gdy urząd gubernatora otrzymał potwierdzenie od Izby Skarbowej o wpłatach Piotra Stołypina. Drobną sprawą ciągnęła się przez półtora roku (od 14 V 1896 do 30 IX 1897 roku) i jeśli burmistrz Kowna na ponaglenie z 17 stycznia zareagował uiszczeniem wpłaty 28 stycznia, to marszałek szlachty czekał aż do kolejnego ponaglenia 25 września. Cekał, gdyż dopiero w tym miesiącu zapłacił piątą i ostatnią ratę. Mogło to oznaczać, że albo Piotr Stołypin nie miał takiej sumy, aby uiścić ją od razu, albo miał takie długotrwałe braki w gotówce, że nawet małą sumę pieniędzy był zmuszony rozkładać na raty, narażając się na kolejne ponaglenia z urzędu gubernatora. Ale jakby na to nie patrzył, incydent ten pokazuje, że takie zaszczyty niezbyt uszczęśliwiały Piotra Stołypina. Tak powiedział do najstarszej córki, gdy gratulowała mu uzyskania kolejnej rangi: „Z tego powodu gratulować nie należy. To „czynownicy” nadają rangom takie znaczenie, a ja pracuję z nadzieją przyniesienia korzyści naszej Ojczyźnie, a nagrodą moją jest to gdy zobaczę, że moje wysiłki przynoszą korzyść bliźnim”⁵³. Można przypuszczać, że poglądy te podzielała także żona Piotra Stołypina. Według słów najstarszej córki, „wiele trudu kosztowało ją” przekonanie

⁵⁰ Kauno Apskritis Archyvas, Kaunas (dalej: KAA), Ф. И-49 (Ковенское губернское правление), оп. 1, д. 19 607 (*Об награждении ковенского уездного предводителя дворянства, камергера Двора Его Величества, надворного советника Столыпина орденом св. Анны 2-ой степени*), л. 1.

⁵¹ Ibidem, k. 3. W tym samym dniu co Piotr Stołypin order św. Stanisława 3 klasy otrzymał też burmistrz Kowna (городская голова) Wajemisz Grundman, którego także 17 stycznia 1897 r. wezwano do zapłacenia, tym razem 15 rubli. Dokonał on opłaty 28 stycznia 1897 r., o czym niezwłocznie powiadomił gubernatora (ibidem, k. 5).

⁵² Ibidem, k. 6–8.

⁵³ М. Бок, op. cit., s. 55.

ogrodnika w Kałnoberżach, aby ten nie zakładał klombów kwiatowych ze znakami kamergera, gdy Piotr Stołypin tenże dworski tytuł otrzymał⁵⁴.

Nominacje, ordery i medale są ważne w karierze każdego urzędnika, w Rosji carskiej dochodziła jeszcze do tego sformalizowana 14-stopniowa tabela rang, dodatkowo określająca pozycję danego urzędnika wśród „stanu urzędniczego”, a także w społeczeństwie. I jeśliby popatrzeć na Piotra Stołyпина, w dodatku bez wiedzy o jego późniejszej roli w dziejach Rosji, jako na jednego z setek urzędników państwowych na podobnych stanowiskach, o podobnej karierze urzędniczej, to późniejszy premier Rosji niczym nie odróżniałby się od innych. Usystematyzowana droga kariery, rangi otrzymywane zgodnie z zasadą wysługi lat, ordery i medale nadawane z okazji ważnych wydarzeń państwowych, tytuły dworskie, które posiadały setki innych osób – to droga, którą przebywało w Rosji tysiące mężczyzn, ale to tylko jednostki z nich zostawały premierami i reformatorami państwa. Czym zatem na początku kariery odróżniał się Piotr Stołypin od innych sobie podobnych urzędników? Moim zdaniem była to przed wszystkim ogromna wola działania systematycznie i precyzyjnie wcielana w życie w postaci najróżniejszych zrealizowanych przedsięwzięć, których celem nie była zasługa własna, a pożytek dla Rosji.

BIBLIOGRAFIA

Źródła archiwalne:

- Biblioteka Zakładu Narodowego Ossolińskich we Wrocławiu. Oddział Rękopisów, A. Meysztowicz, *Kowieńskie Towarzystwo Rolnicze w latach 1900–1904*, sygn. 15555.
- Kauno Apskrities Archyvas, Kaunas, Ф. И-49 (Ковенское губернское правление), оп. 1, д. 19 607 (*Об награждении ковенского уездного предводителя дворянства, камергера Двора Его Величества, надворного советника Столыпина орденом св. Анны 2-ой степени*).
- Lietuvos Valstybės Istorijos Archyvas, Vilnius, Ф. 378 (Канцелярия виленского, гродненского и ковенского генерал-губернатора), о/о (общий отдел), 1889, д. 59 (*О назначении на должность Ковенского уездного предводителя дворянства и председателя съезда мировых посредников, камер-юнкера Двора Е. И. В. Петра Аркадьевича Столыпина*).
- Российский Государственный Исторический Архив, Санкт Петербург:
- Ф. 1282 (Канцелярия министра внутренних дел), оп. 2, д. 488.
- Ф. 1283 (Канцелярия министра внутренних дел по делам дворянства), оп. 1 (Департамент Общих Дел), Первое делопроизводство, 1899 г., д. 34 (*О назначении Ковенского уездного предводителя дворянства, камергера Высочайшего Двора, надворного советника Столыпина Петра Аркадьевича Ковенским губернским предводителем дворянства*).
- Ф. 1162 (Государственная канцелярия), оп. 6, д. 511 (*Формулярный список об службе статс-секретаря, камергера Петра Аркадьевича Столыпина*).

⁵⁴ Ibidem.

Zbiory prywatne:

S. K. Kossakowski. 2013. *Wspomnienia z przeszłości spisane dla dzieci i wnuków*, t. 2, s. 63, 627 – rękopis w posiadaniu rodziny, cyt. za: Klempert M., *Między Warszawą a Petersburgiem. Kariery członków rodziny Kossakowskich w XIX wieku*, w: *Litwa i jej sąsiedzi w relacjach wzajemnych XVIII–XIX w.*, pod red. Janickiej I. i Kołodziejczyk A., Olsztyn–Gdańsk, s. 135–151.

Źródła drukowane:

Бок М. 1998. *Воспоминания о моем отце П. А. Столыпине*, w: *Российские судьбы. Жизнеописания, факты и гипотезы, портреты и документы в 30 книгах*, Издатель К. В. Крепов, Москва.

Полное Собрание Законов Российской Империи, Собрание 3, t. VIII (1888), № 5281.
Указатель книг, журналов и газетных статей по сельскому хозяйству за 1886 год, w: *1886 год в сельскохозяйственном отношении по ответам полученным от хозяев*, С. Петербург 1887.

Prasa:

„Ковенские Губернские Ведомости” 29 III 1889, № 24; 20 VI 1890, № 43; 8 V 1899, № 31; 12 XII 1901, № 90 Отдел местной.
 „Kraj” 30 IV (12 V) 1899, nr 18.

Opracowania:

Байрашаускайте Т. *Институт предводителей дворянства в Западных губерниях Российской империи во второй половине XIX в. – начале XX в. (Виленская и Ковенская губерния)*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne”, nr 41 (w druku).

Федоров Б. Г. 2002. *Петр Столыпин: „Я верю в Россию”. Биография П. А. Столыпина*, t. I, С. Петербург.

П. А. Столыпин. 2006. *Биохроника*, Москва.

Шепелёв Л. Е. 2001. *Чиновный мир России, XVIII – начало XX в.*, С. Петербург.

Янин В. Г. 2002. *Столыпин: восхождение к власти (Петербургский и Ковенский периоды)*, Самара.

Strony internetowe:

статя:stolypin.com.ua (dostęp 13 .01.2014).

STRESZCZENIE

Kariera Piotra Stołyпина w guberni kowieńskiej zaczęła się przy pomocy ojca generała Arkadiusza Stołyпина, który wykorzystując swoje znajomości z generałem-gubernatorem wileńskim kowieńskim i grodzieńskim Iwanem Kachanowem, polecił go na stanowisko marszałka szlachty w powiecie kowieńskim. Trzynastcie lat pracy Piotra Stołyпина w Kownie na stanowisku powiatowego (1889–1899), a następnie gubernialnego (1899–1902) marszałka szlachty były ważne w całej karierze urzędniczej. W ciągu tych lat awansował w tabeli rang z X (se-

kretarza kolegialnego) do V (radcy państwowego). W 1896 roku uzyskał tytuł dworski szmbelana, w 1893 roku odznaczono go też orderem św. Anny 3 klasy, a w 1896 roku św. Anny 2 klasy. Nauczył się współpracować z ludźmi, dobierać sobie współpracowników. Pokazał i rozwinął te cechy charakteru, które okazały się bardzo cenne w latach późniejszych: systematyczność, pomysłowość, zdolności organizacyjne, bezwzględne dążenie do wyznaczonego celu.

SŁOWA KLUCZOWE: Piotr Stołypin, gubernia kowieńska, marszałek szlachty, kariera urzędnicza

SUMMARY

A career of Peter Stolypin in the province of Kovna began with his father general Arcadius Stolypin, who using his acquaintance with the general-governor of Vilna, Kovna, and Grodna Ivan Kachanov, recommended him for the position of the marshal of the nobility in the district of Kovna. Thirteen years of Peter Stolypin in Kovna on the post of the district (1889–1899), and then province marshal of the nobility (1899–1902) were important throughout all his civil servant. During these years he was promoted in the rank table of X (Secretary of the collective) to V (State councillor). In 1896 he obtained the title of a court chamberlain, in 1893 he was decorated with the order of St. Anna 3 rd class, and in 1896 St. Anna 2 nd class. He learned to work with people and to choose co-workers. He showed and developed the character traits that proved to be very valuable in later years: systematic, creativity, organizational skills and tenacity of purpose.

KEYWORDS: Peter Stolypin, Kovna province, marshal of the nobility, civil service career